

Η ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΣΤΗ ΘΑΣΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

(2ο μέρος)

Κωνσταντίνος Χιόνης

6. ΠΡΟΕΣΤΟΔΗΜΟΓΕΡΟΝΤΙΕΣ

Η κοινότητα κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας κατέστη βασικό κύταρο της νεοελληνικής κοινωνίας. Οι οδυνηρές συνέπειες της τουρκικής κατάκτησης μπόρεσαν να ξεπεραστούν με τη συσπείρωση του υπόδουλου ελληνισμού γύρω απ' αυτήν και την εκκλησία. Με την αδιάκοπη πάλη των δύο αυτών φορέων αποτράπηκε η εκβαρβάρωση του ελληνικού γένους και οδηγήθηκε ο ελληνισμός στην πνευματική αναγέννηση του 18ου αιώνα.

Εκπρόσωποι της κοινότητας ήσαν οι προεστοδημογέροντες, οι οποίοι ασκούσαν και δικαστικές αρμοδιότητες. Οι δικαστικές όμως αρμοδιότητες των προεστοδημογερόντων της Θάσου κατά την προεπαναστατική περίοδο δε μας είναι γνωστές. Το μόνο που ξέρουμε για τους προεστοδημογέροντες της εποχής εκείνης είναι ότι επικύρωναν δικαιοπραξίες των κατοίκων για περισσότερη ασφάλεια και συμβίβαζαν διενέξεις για ν' αποφεύγονται δικαστικοί αγώνες ενώπιον του ιεροδικείου Θάσου. Για να μη συνεχιστεί σε τουρκικά δικαστήρια ο δικαστικός αγώνας που είχε ξεσπάσει ανάμεσα στο Στρατή Πογιαντζή και Αναγνώστη Μεταξά συντάσσεται το από 15-7-1806 εκκλησιαστικό και εξοφλητικό γράμμα του Αναστασιουπόλεως Ανθίμου ενώπιον των προεστών των χωριών της Θάσου για να έχει «το κύρος και την ισχύ εν παντί κριτηρίω». Η μεταγενέστερη αυτή παρέμβαση της εκκλησίας και των προεστών της Θάσου υποχρέωσε τους διαδίκους να κάμνουν αναμεταξύ τους «ιπράβε ισκάθ αμμέι δαβανδάν», δηλαδή εξόφληση και έκπτωση από κάθε αγωγή, ενώ εξαναγκάζονται να παραιτηθούν από τυχόν μελλοντική προσφυγή ενώπιον πάλιν του τουρκικού δικαστηρίου με την ποινική ρήτρα που τους επιβάλλεται

ότι «όποιος από τους δύο υπάγει εις την κρίσιν να έχει να πληρώνει εις το μισρό δύο χιλιάδες γρόσια»¹.

Κι ενώ οι πληροφορίες που έχουμε για τις δικαστικές αρμοδιότητες των προεστοδημογερόντων της Θάσου κατά την προεπαναστατική περίοδο είναι ελάχιστες και σποραδικές, δε συμβαίνει το ίδιο και για τη νεότερη περίοδο της αιγυπτιοκρατίας, που διαφωτίζεται από το άφθονο αρχαιακό υλικό που μας έχει διασωθεί. Ο κώδικας αποφάσεων της προεστοδημογεροντίας του Μικρού Καζαβιτίου των ετών 1873-1881, που βρίσκεται στα χέρια των κληρονόμων του Γεωργίου Μαυρομάτη, από τον Πρίνο, ο κώδικας αποφάσεων του πρωτοδικείου Θάσου του έτους 1896, ο αντίστοιχος τουρκικός κώδικας, το βιβλίο αγωγών του ίδιου πρωτοδικείου του έτους 1897, που βρίσκονται στο Ιμαρέτ Καβάλας, ο κώδικας πρακτικών του Μικτού Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου της κοινότητας Κάστρου των ετών 1895-1908, που βρίσκεται στα χέρια του 'Αγγελου Γαλανού, οι συμβιβαστικές αποφάσεις της κοινότητας 'Ανω Θεολόγου του έτους 1902, που περιέχονται στο πρωτόκολλο εισαγομένων εγγράφων των ετών 1912-15 και βρίσκεται στο αρχείο της κοινότητας Θεολόγου, αποτελούν βασικές πηγές για την έρευνα της απονομής του δικαίου στη Θάσο κατά τη νεότερη αυτή περίοδο. Βασική πηγή θ' αποτελούσε ακόμα και ο κώδικας αποφάσεων της κοινότητας Παναγίας, που βρισκόταν στο σπίτι των κληρονόμων του Δημ. Χατζηκωνσταντινίδη, προέδρου της Θάσου μέχρι το 1874 και προεστού της Παναγίας. Δυστυχώς ο κώδικας αυτός, όπως μας διαβεβαίωσε ο μακαρίτης συμβολαιογράφος Καβάλας Μαργαρίτης Προέδρου, εγγονός του Δημ. Κατζηκωνσταντινίδη και γιος του δασονόμου επί τουρκοκρατίας Κώστα Προέδρου, χάθηκε μετά την Κατοχή, όταν γεωπόνος που υπηρετούσε στη Θάσο τον πήρε για μελέτη και δεν τον επέστρεψε. Αναζητήθηκε μετέπειτα ο κώδικας αλλά τα ίχνη του γεωπόνου είχαν χαθεί με τη μετάθεσή του από τη Θάσο.

Ο τρόπος απονομής του δικαίου από τις προεστοδημογεροντίες της Θάσου συνάγεται από τον κώδικα αποφάσεων της κοινότητας Μικρού Καζαβιτίου (Παπάζ Μαχαλά) των ετών 1873-1881. Ο κώδικας αυτός περιέχει δώδεκα ποινικές και αστικές αποφάσεις, καθώς και μία κληρονομική υπόθεση, που η απόφασή της, ενώ άρχισε να καταγράφεται, σταμάτησε απότομα, προφανώς γιατί θα αντιλήφθηκαν ότι αφορούσε υπόθεση που ανήκε στην αρμοδιότητα του Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου. Ο κώδικας, ενώ τελειώνει στη σελίδα 34, περιέχει και ένα λακωνικό συμβιβασμό στη σελίδα 44.

Η εκδίκαση των υποθέσεων γινόταν ως εξής: εμφανιζόταν ο ενδιαφερό-

1. Βλ. Αποστόλου Ε. Βακαλοπούλου, Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα των χρόνων της τουρκοκρατίας, Αρχείο Ιδιωτικού Δικαίου τ. ΙΓ' (1946) 211-12. Η ίδια εργασία δημοσιεύεται και στα «Θασιακά» τ. 4 (1987) 177-178.

μενος στο σούμπαση και έκανε άναξη (καταγγελία, μήνυση), η οποία καταγράφεται στη μια σελίδα του κώδικα, ενώ παράλληλα ακολουθώντας την εντολή της διοίκησης ο σούμπασης ειδοποιούσε αμέσως τον προεστό και τους δημογέροντες για να συνέλθουν και να εκδώσουν απόφαση. Η προεστοδημογεροντία με τη συμμετοχή του σούμπαση συνεχόταν την ίδια ημέρα και εξέδιδε απόφαση, που καταγράφεται στην απέναντι από την άναξη σελίδα. Άναξη και απόφαση, ενώ είναι γραμμένες σε διαφορετική σελίδα, βρίσκονται πάντα στην ίδια επίπεδη επιφάνεια, ήτοι στην αριστερή σελίδα η άναξη και στη δεξιά η απόφαση.

Από τις αποφάσεις του κώδικα του Παπάζ Μαχαλά δημοσιεύσαμε στο παράρτημα του 5ου τόμου των «Θασιακών» την 1η, 7η και 9η, που αφορούν ποινικές υποθέσεις². Η αναγραφή στις αποφάσεις ότι μ' εντολή της διοίκησης ο σούμπασης προσκαλεί τον προεστό και τους δημογέροντες για να συνέλθουν και να εκδικάσουν υπόθεση, ότι «κατά διαταγήν του Βέη εφέντου» επιβάλλεται ο τζιτζάς (πρόστιμο), οδηγούν στη σκέψη ότι μετά την περίοδο των ζαπετάρηδων θα δόθηκε το δικαίωμα στους προεστοδημογέροντες να δικάζουν κανονικά υποθέσεις αστικές και ποινικές.

Ο κώδικας αποφάσεων του Παπάζ Μαχαλά παρουσιάζει ενδιαφέρον, γιατί οι αποφάσεις του δε στηρίζονται σε γραπτούς κανόνες δικαίου αλλά σε πρακτικές εφαρμογές των διδαγμάτων της κοινής πείρας και της λογικής. Ακολουθούν ένα δικό τους τρόπο στην απονομή του δικαίου οι προεστοδημογέροντες της Θάσου. Γι' αυτό θα πρέπει το νομικό μέρος των αποφάσεων αυτών ν' αξιολογηθεί από ειδικό μελετητή.

Συμβιβασμοί διαδίκων από τους προεστοδημογέροντες αναφέρονται σε πολλά έγγραφα. Στο από 23-3-1875 έγγραφο μνημονεύεται συμβιβασμός που είχε γίνει στις 17-1-1875 μεταξύ των παιδιών του μακαρίτη Αναγνώστη Καρκαλέμη ενώπιον των δημογερόντων του Θεολόγου³. Στις 23 Δεκεμβρίου 1875 η οικία του μακαρίτη Βασιλικού Παρούτη μοιράζεται «με την του προεστώτος και της δημογεροντίας απόφασιν»⁴.

Οι αποφάσεις των προεστοδημογεροντιών εφεσιβάλλονταν ενώπιον του Γενικού Συμβουλίου της Θάσου. Από έγγραφο που στέλνει, στις 11 Ιουνίου 1884, ο Χασάν βέης, πρόεδρος του Γενικού Συμβουλίου, μαθαίνουμε ότι για να αποφυλακισθεί εκείνος που καταδικάστηκε από την προεστοδημογεροντία θα έπρεπε να συντάξει αναφορά που να εκθέτει ότι εφεσιβάλλει την υπόθεσή

2. Βλ. στο παράρτημα αριθ. εγ. 3, 4 και 6.

3. Βλ. Αρχείο οικογενείας Καρκαλέμη, που βρίσκεται στο Δημοτικό Μουσείο Καβάλας.

4. Βλ. *Κωνσταντίνου Χιόνη*, *Ανέκδοτα θασιακά έγγραφα των ετών 1769-1909*, περ. «Θασιακά», τ. 5 (1988) 118-119.

του στο Συμβούλιο και να διορίζει αξιόχρεο εγγυητή που να υπόσχεται ότι σε περίπτωση και νέας καταδίκης του θα ήταν υπεύθυνος «εις άπαντα τα έξοδα του τε ενάγοντος και δικαστικά». Αν ο καταδικασμένος Άγγελος Παναγιώτου δεν έκανε αναφορά (έφεση), ούτε έδινε εγγυητή, τότε θα έμενε στις φυλακές, όπως ανέφερε η πρωτόδικη απόφαση της προεσδοδημογεροντίας⁵.

Η ανώμαλη πολιτική κατάσταση που επικρατούσε στη Θάσο το 1885, οι διενέξεις και οι συνεχείς αντιπαραθέσεις των δύο πολιτικών κομμάτων, το καθολικό αίτημα των κατοίκων για ριζική αναδιοργάνωση της δικαιοσύνης, είχαν ως αποτέλεσμα να αυτοδιαλυθεί το Συμβούλιο της Θάσου, να μεταβεί ο επιθεωρητής Γιαγχιά καδρή μπέης στο νησί για να εξετάσει επιτόπια τα αίτια που προκαλούσαν τις ανωμαλίες του τόπου, να υποσχεθεί θεραπεία των κακών και διαρρύθμιση των δικαστηρίων⁶. Από τις προτάσεις του Γιαγχιά Καδρή μπέη ήταν και ένα σχέδιο δικαστικής μεταρρύθμισης, το οποίο φαίνεται πως τροποποιήθηκε, γιατί τον επόμενο χρόνο ιδρύθηκε και λειτούργησε το πρωτοδικείο Θάσου.

Με την ίδρυση του πρωτοδικείου αφαιρούνται οι δικαστικές αρμοδιότητες από τις προεσδοδημογεροντίες, οι οποίες περιορίζονται πλέον σε πράξεις συμβιβασμού, κι αυτές κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις. Από τον οδηγό της διοίκησης των κοινοτήτων της Θάσου, που τέθηκε σ' εφαρμογή στις 29 Σεπτεμβρίου 1886, μαθαίνουμε για τις αρμοδιότητες των δημογεροντικών συμβουλίων. Στα καθήκοντά τους υπάγονται τα εξής: 1) η καθαριότητα του χωριού, 2) η εκλογή των κουρουκτσήδων και μπεχτσήδων, 3) η φροντίδα για τη διευκόλυνση του εμπορίου και της γεωργίας, 4) η εκτέλεση προκαταρκτικών ερευνών για τη διαγωγή και τις πράξεις των εγκληματιών και 5) η επιτήρηση των σφραγιδοφυλάκων για την περίπτωση κατάχρησης. Όσον αφορά τις δικαστικές αρμοδιότητές τους οφείλουν «να προσπαθώσι προς συμβιβασμόν των διαδίκων εις τας νομίμους και επιδεικτικές συμβιβασμούς διαφοράς, αλλά δεν δύνανται να υποχρεώσωσι τους διαδίκους εις συμβιβασμόν, όταν η διαφορά είναι τοιαύτη ώστε ν' απαιτή αυτήν την δικαστικήν. Δεν δύνανται προσέτι να επιχειρήσωσιν ουδεμίαν απόπειραν συμβιβασμού επί πταισμάτων, πλημμελημάτων και κακουργημάτων. Επιτυχόντες του συμβιβασμού διαφοράς τινός, ουδεμία περί αυτής εκδίδεται απόφασις, αλλά συντάσσεται περί τούτου έκθεσις υπογεγραμμένη παρά των διαδίκων, δι' ης βεβαιούται ο γενόμενος συμβιβασμός. Αι υπό των δημογεροντικών συμβουλίων εκδιδόμεναι αποφάσεις δεν δύνανται να εκτελεσθώσιν, ειμή αν γίνωσιν παραδεκταί

5. Βλ. στο παράρτημα αριθ. εγ. 12.

6. Βλ. Κυριάκου Λυκουρίνου, Η πολιτική κατάσταση του 1885 στη Θάσο, περ. «Θασιακά», τ. 6 (1989).

παρά των διαδίκων, ή αν ο εις εξ αυτών αποτίση το προς τον έτερον όφλημά του. Αι περί συμβιβασμού όμως εκθέσεις, αι συμφώνως προς τον νόμον γενόμεναι και υπογραφείσαι παρά των διαδίκων, κηρύττονται εκτελεσταί υπό των δικαστηρίων, άνευ περαιτέρω συζήτησεως. Κατά την συζήτησιν και εκδίκασιν των διαφορών των υπαγομένων εις την συμβιβαστικήν δικαιοδοσίαν αυτών τα δημογεροντικά συμβούλια οφείλουσι να συμμορφώνται ... προς το άρθρον 3ον του οργανισμού των δικαστηρίων, εφ' ω αναφέρεται, αι δημογεροντίαι δεν τυγχάνουσι του δικαιώματος συμβιβάζειν άνω των εκατόν πενήκοντα γροσίων ταμειακών και δεν έχουσι δικαίωμα του δικάζειν, δεν έχουσι δικαστικήν εξουσίαν»⁷.

Οι προεστοδημογεροντίες δεν έχουν πλέον καμία δικαστική εξουσία, αφού περιορίζονται σε πράξεις συμβιβασμού· αλλά και ο συμβιβασμός αυτός θα έπρεπε να γίνει αποδεκτός και από τα δύο διάδικα μέρη και σε υποθέσεις μάλιστα που δεν υπερέβαιναν τα 150 γρόσια. Γι' αυτό οι αντιπρόσωποι της Θάσου υποβάλλουν το αίτημα, με την από 10-11-1887 αναφορά τους προς τον επιθεωρητή Γιαγχιά Καδρή μπέη, να εκδικάζονται από τις προεστοδημογεροντίες ανέκκλητα οι υποθέσεις μέχρι του ποσού των χιλίων γροσίων. Η αναφορά, που περιέχει και άλλα αιτήματα, αναφέρει χαρακτηριστικά τα εξής: «Επειδή πολλά παράπονα γίνονται καθημερινώς από τους πτωχούς κατοίκους της νήσου, οσάκις πρόκειται περί επιλύσεως μικράς τινος δικαστικής διαφοράς ένεκα της αποστάσεως το να έλθωσιν εις τακτικόν δικαστήριον και παραμελώσι τας εργασίας των και ως εκ τούτου γίνεται μεγάλη προς αυτούς ζημία, έχομεν την εντολήν, ίνα παρακαλέσωμεν την Υμ. Εξοχότητα, όπως δώση το δικαίωμα, ίνα δικάζωσι τα εγχώρια δικαστήρια ανεκκλήτως μετά του προεστώτος και της δημογεροντίας το ποσόν από 1000 γρ.»⁸. Στο αίτημα της διεύρυνσης των δικαστικών αρμοδιοτήτων των προεστοδημογεροντιών της Θάσου ο χεδίβης της Αιγύπτου απάντησε ως εξής: «τας μέχρι των χιλίων γροσίων αποκλειστικώς δίκας θέλουσι θεωρήσει συμβιβαστικώς, τας δε μέχρι των τριών λιρών αποκλειστικώς τελεσιδικώς. Εάν όμως εν των μελών προ της ενάρξεως της δίκης απαιτήση, όπως η δίκη θεωρηθή ενώπιον του πρωτοδικείου, η δημογεροντία υποχρεούται να παραπέμψη την δίκην ταύτην εις το πρωτοδικεϊόν»⁹. Επιτράπηκε στους προεστοδημογέροντες να δικάζουν τελε-

7. Βλ. *Περικλή Βακουφάση*, Ένας οδηγός διοίκησης των κοινοτήτων της Θάσου του 1886, περ. «Θασιακά», τ. 2 (1985) 52-53.

8. Βλ. *A. E. Bakalopoulos*, Thasos, son histoire, son administration de 1453 à 1912, Paris 1953, αριθ. εγ. 43, σ. 133-134.

9. Βλ. *A. E. Bakalopoulos*, ό.π., αριθ. εγ. 44, σ. 135-136, όπου δημοσιεύεται το από 30-12-1889 έγγραφο, που υπογράφει ο γενικός διοικητής Θάσου Φεχίμ βέης.

σίδικα υποθέσεις μέχρι τρεις λίρες, ήτοι 300 γρόσια, και συμβιβαστικά μέχρι 1000 γρόσια, εφόσον όμως το δέχονταν και οι δυο διάδικοι πριν από την έναρξη της δίκης.

Το σύστημα της απονομής της δικαιοσύνης ενώπιον του πρωτοδικείου απογοήτευσε τους Θασίους, γι' αυτό με την από 3-8-1894 αναφορά τους ζητούν από το χεδίβη Αμπάς Χιλμή Β' να επανέλθει το παλιό σύστημα, γιατί η αστική νομοθεσία που εφαρμόστηκε στη Θάσο ήταν ξένη προς τα ήθη και έθιμα του τόπου¹⁰. Στο μεταξύ το δικαίωμα της προεστοδημογεροντίας να συμβιβάζει υποθέσεις μέχρι 1000 γροσίων φαίνεται ότι περιορίστηκε αρχικά στο ποσό των πεντακοσίων γροσίων και τελικά θα καταργήθηκε, αφού οι αντιπρόσωποι της Γενικής Συνέλευσης Θάσου στην από 12-5-1895 αναφορά τους προς το Χαμδή βέη, διοικητή της Θάσου, αναγράφουν τα εξής: «Παρακαλούμεν συνάμα, όπως η Υμ. Εξοχότης λαβούσα υπ' όψιν τας προηγουμένας υπαρχούσας διαταγάς τας επιτρεπούσας την διεκδίκασιν παρά των εγχωρίων δικαστηρίων επί ποσού πεντακοσίων γρ. τρεχουσών υποστηρίζη τα εγχώρια δικαστήρια και κανονίση την τακτικήν λειτουργίαν αυτών και διευκόλυνσιν των πτωχών κατοίκων»¹¹.

Οι συμβιβασμοί των προεστοδημογερόντων συνεχίστηκαν καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας του πρωτοδικείου Θάσου. Σε διένεξη που προέκυψε ανάμεσα στον Αναστάση Νικήτα και στον Αναγνώστη Φυλακτού για το θέμα του νερού εκδόθηκε η από 20-2-1893 απόφαση της προεστοδημογεροντίας Μαριών, που έγινε αποδεκτή και από τους δύο διαδίκους¹². Συμφωνία που έγινε ανάμεσα στο Θεόδωρο Μάρκο Δέμπα και στον παπα-Ιωάννη επικυρώνεται στις 27-9-1896 από την προεστοδημογεροντία Θεολόγου¹³.

Το δικαίωμα που είχαν οι προεστοδημογεροντίες να συμβιβάζουν μικρο-υποθέσεις των κατοίκων της κοινότητάς τους καταργήθηκε από τον κομανδάρη Χουρσίτ στις 11/23 Ιανουαρίου 1900¹⁴. Μικροδιαφορές που λύνονταν άλλοτε από τις προεστοδημογεροντίες συσσωρεύτηκαν στο πρωτοδικείο και οι κάτοικοι ξόδευσαν διπλάσια απ' εκείνα που είχαν να εισπράξουν¹⁵.

10. Βλ. *A. E. Bakalopoulos*, ό.π., αριθ. εγ. 48, σ. 140.

11. Βλ. *A. E. Bakalopoulos*, ό.π., αριθ. εγ. 51, σ. 145.

12. Βλ. στο παράρτημα αριθ. εγ. 24.

13. Το έγγραφο βρίσκεται στο Αρχείο Βασιλείου Ιωάννου Μπαρούτη, από το Θεολόγο. Σ' απόφαση του Μικτού Εκκλ. Δικαστηρίου Κάστρου αναφέρεται ότι πρέπει να ζητηθεί η εκτέλεση της συμβιβαστικής απόφασης, που είχε εκδοθεί παρά των εγχωρίων δικαστηρίων, βλ. πρακτικά Μ.Ε.Δ. Κάστρου, σ. 6, που βρίσκονται στην κατοχή του Άγγελου Γαλανού.

14. Βλ. *A. E. Bakalopoulos*, ό.π., σ. 152, όπου δημοσιεύονται οι σημειώσεις του ιατρού Γ. Μ. Χρηστίδη.

15. Βλ. *A. E. Bakalopoulos*, ό.π., σ. 169.

Επανεκτήσαν οι προστοδημογέροντες το δικαίωμα του συμβιβασμού, ύστερα από την κατάργηση της αιγυπτιακής στη Θάσο. Στις 23 Σεπτεμβρίου 1902 οι μουχταροδημογεροντίες των δύο συνοικιών του Θεολόγου συνήλθαν και αποφάσισαν τα εξής: «Αι μουχταροδημογεροντίαι αμφοτέρων των συνοικιών θα συνεργάζονται εις εν και το αυτό κονάκιον, θα συμβιβάζουν απάσας τας παρουσιαζομένας υποθέσεις των κοινοτήτων αναμειγμένας. Αι μουχταροδημογεροντίαι θα συνέρχονται εις συνεδρίασιν κατά πάσαν Κυριακή και Δευτέραν διά να θεωρώσιν διαφόρους υποθέσεις συναλλαγής και μικρών πταισμάτων, διά τας κλοπάς και πλημμελήματα...»¹⁶. Από τις 23-9-1902 αρχίζει και ο κώδικας δικαστικών αποφάσεων της κοινότητας 'Ανω Θεολόγου. Οι αποφάσεις, που σταματούν στις 20-4-1903, καταχωρούνται στις 16 πρώτες σελίδες του κώδικα. Ο υπόλοιπος κώδικας χρησιμοποιήθηκε ως πρωτόκολλο εισαγομένων εγγράφων των ετών 1912-15. Οι υποθέσεις που είναι καταχωρημένες στον κώδικα αναγράφουν το όνομα του ενάγοντα, του εναγομένου, το αντικείμενο της διαφοράς και ο συμβιβασμός που έγινε. Δεν υπάρχουν αποφάσεις σε υποθέσεις που αναφέρονται σε κλοπή ή κοπή δένδρων. Φαίνεται ότι οι υποθέσεις αυτές ανήκαν στην αρμοδιότητα των δικαστηρίων. Στις άλλες αναγράφεται ότι ομολόγησε ο εναγόμενος το χρέος του και έλαβε μερικές μέρες προθεσμία για να πληρώσει.

Από τον προσωρινό νόμο «περί οργανισμού των Δικαστηρίων» μαθαίνουμε ότι «αι πολιτικά και αι περί πταισμάτων δίκαι διεξάγονται και διά των ειρηνοδικείων... Ειρηνοδικεία εισίν εν μεν τοις χωρίοις αι δημογεροντίαι, εν δε τοις δήμοις τα συμβούλια των ναχηγέθων. Τα ειρηνοδικεία διεξάγουσι τας συμβιβασμούς επιδεικτικές πολιτικές αγωγάς κατ' αίτησιν και συναίνεσιν των διαδίκων, συμβιβαστικώς και συμφώνως προς τους ειδικούς κανόνας. Τα συμβούλια των δήμων εκδικάζουσι τελεσιδικίως, ήτοι ανεκκλήτως τας ανεπίδεκτους συμβιβαστικής επιλύσεως αγωγάς, ως και εκείνας αίτινες δεν υπερβαίνουν εξ υπαρχής το ποσόν των εκατόν πενήκοντα γροσίων ή ισότιμον αξίαν. Απαγορεύεται εις τα συμβούλια ταύτα η εκδίκασις διαφορών υπερβαινουσών το ποσόν ή την αξίαν των εκατόν πενήκοντα γροσίων. Αι δημογεροντίαι των χωρίων δεν έχουσι την δικαστικήν ταύτην εξουσίαν»¹⁷.

Η επαναφορά της Θάσου στην Υψηλή Πύλη δεν επανέφερε και το παλιό προνομιακό καθεστώς. Οι προεστοί επονομάστηκαν μουχτάρηδες και η προστοδημογεροντία μουχταροδημογεροντία. Στα καθήκοντα των μουχταροδη-

16. Βλ. βιβλίο κοινότητας 'Ανω Θεολόγου, σ. 5. Το βιβλίο αυτό χρησιμοποιήθηκε μέτεπειτα από τη σελ. 41 ως βιβλίων των καταδικασθέντων εις φυλάκισιν και εισπράξεως προστίμων αρχόμενο από 5 Ιουνίου 1916.

17. Βλ. βιβλίων των καταδικασθέντων εις φυλάκισιν, σ. 19-20.

μογερόντων είναι να «εξομαλύνωσι τας υφισταμένας διαφοράς μέχρι εκατό γροσίων ειρηνικώς». Σε περίπτωση που δε πετυχαίνεται τούτο, τότε οι διάδικοι ν' αποστέλλονται στη διοίκηση μ' έκθεση της μουχταροδημογεροντίας. Οι μουχτάρηδες, επειδή έχουν τα προσόντα των οργάνων της δικαιοσύνης, γι' αυτό θα πρέπει να βοηθούν τους υπαλλήλους στις έρευνές τους, να συλλαμβάνουν τους ενόχους και να τους αποστέλλουν με την έκθεσή τους στη διοίκηση¹⁸. Επειδή οι κάτοικοι του Θεολόγου πηγαينوέρχονται στο Λιμένα και χασομερούν για μικροϋποθέσεις τους, γι' αυτό εντέλλεται η μουχταροδημογεροντία 'Ανω Θεολόγου να προσπαθεί να συμβιβάζει αυτές χωρίς πάθη και προσωπικά συμφέροντα. Μόνο όταν είναι αδύνατος ο συμβιβασμός, τότε «ο ζημιούμενος να αποτεινεται εις το δικαστήριον και λαμβάνη το δίκαιόν του, χωρίς να διαπράττη αντιδικίαν»¹⁹.

Επειδή γίνονταν καταχρήσεις στα πρόστιμα, γι' αυτό ο μουτσαρίφης Θάσου Μ. Κιαζήμ απευθύνει εγκύκλιο στους μουχτάρηδες της Θάσου για να τους συστήσει ότι δεν είχαν το δικαίωμα να λαμβάνουν πολύ πρόστιμο και να φυλακίζουν ανθρώπους, πράγμα που υπαγόταν στα καθήκοντα των δικαστηρίων²⁰. Επειδή οι μουχταροδημογέροντες, παρά την από 14-12-1902 εγκύκλιο, συνέχιζαν να επεμβαίνουν στα καθήκοντα των δικαστηρίων, γι' αυτό ο μουτσαρίφης Μ. Κιαζήμ τους υπενθυμίζει τα καθήκοντά τους: «Η μουχταροδημογεροντία καταγίνεται εις την προαγωγήν του τόπου, διατήρησιν των εκπαιδευτικών καταστημάτων, δρόμων και γεφυρών, διανομήν και είσπραξιν των δημοσίων φόρων και προσόδων, εις την όσον ένεστι διακανόνησιν μικρών διαφορών συναλλαγής μεταξύ των κατοίκων, οπόταν ούτοι αποτεινώνται αυτή, ειδοποιεί το διοικητήριον και εκτελεί εξελέγξεις εν περιπτώσει πλημμελημάτων ή πταισμάτων, προφυλάττη τα προϊόντα και φυτά από τας ζημίας λαμβάνουσα πρόστιμον πέντε μέχρι δέκα γροσίων, όπως απανταχού, και αποδίδει αυτά τω αδικουμένω. Του ότι δε δεν είναι ποσώς αρμοδία να λαμβάνη μέγα πρόστιμον, πιέζει, φυλακίζει και φοβερίζει τους κατοίκους, τούτο και εκ δευτέρου γνωστοποιείται αυτή. Τον κανονισμόν, τον οποίον σας είχον δώσει

18. Βλ. πρωτόκολλο εισαγομένων εγγράφων της κοινότητας 'Ανω Θεολόγου των ετών 1902-1904, όπου καταχωρείται το από 23-5-1902 έγγραφο του μουτσαρίφη της Θάσου Φεϊζή, που αναφέρεται στο θέμα «του διορισμού των μουχταροδημογεροντιών και τινες περί των καθηκόντων αυτών συνωδά τω νόμω διατάξεις», σ. 4.

19. Βλ. πρωτόκολλο εισαγομένων εγγράφων της κοινότητας 'Ανω Θεολόγου των ετών 1902-1904, σ. 6. Σ' άλλο έγγραφο, που είναι καταχωρημένο στη σελ. 10, αναφέρεται: «...να προσπαθείτε παντί σθένει να προλαμβάνετε και κανονίζετε τας μεταξύ των κατοίκων αναφευόμενας μικράς φιλονικίας εις τρόπον ώστε ούτε η μύτη τινός να λύση. Να κανονίζετε συμβιβαστικώς τα μικρά δούναι λαβείν των κατοίκων διά της δημογεροντίας...».

20. Βλ. πρωτόκολλο εισαγομένων εγγράφων της κοινότητας 'Ανω Θεολόγου των ετών 1902-1904, σ. 38, όπου καταχωρείται η από 14-12-1902 εγκύκλιος του Μ. Κιαζήμ.

προηγουμένως, τον είχαν γράψει με το ίδιον πνεύμα· εκεί σας υπέδειξα όλα τα καθήκοντα. Ομοίως και εν τη προηγουμένη επιστολή σας υπέδειξα τους βαθμούς των δικαστηρίων. Αναγνώσατε αμφοτέρας. Η επιστολή μου αυτή λίαν σαφώς και εκτενώς χωρίζει τας πολιτικές και ποινικές υποθέσεις. Ούτω πως πολιτικάί πράξεις είναι μόνον όταν αποτείνωνται, ποινικάί δε αι αφορώσαι τα προϊόντα και φυτά. Επαναλαμβάνω ότι δεν επιθυμώ να ακούσω του λοιπού πράξιν εναντίον της παρούσης διαταγής μου, διότι κατά τας πληροφορίας ας λαμβάνω εκ των δημογεροντιών οι πιστοί υπήκοοι του κράτους συχνάκις παρπονούνται. Εάν δε εκ των όσων αναφέρω διά μεγαλύτερα ποσά αποτανθώσι προς υμάς, τότε διά μεν τας πολιτικές υποθέσεις να τους αποστέλλετε προς το δικαστήριον, διά δε τας ποινικάς να ειδοποιείτε πάραυτα το διοικητήριον, και εάν οι ποινικάί υποθέσεις είναι βαρείς, αμέσως να αποστέλλετε τους τολμητίας ενταύθα. Εν γένει, διά τε τας πολιτικάς, ως και διά τας ποινικάς υποθέσεις αι πύλαι των δικαστηρίων είναι ανοικταί, καθόσον και διά τα δύο δικαιώματα αρμόδιον είναι μόνον το δικαστήριον. Εις τοιαύτης φύσεως υποθέσεις και εγώ ακόμη δεν επεμβαίνω. Εάν επεμβήτε εις υποθέσεις εκτός της δικαιοδοσίας σας το αποτέλεσμα δεν θα είναι καλόν δι' υμάς. Ούτος εστίν ο νόμος και η τάξις του κράτους»²¹.

Οι αρμοδιότητες των μουχταροδημογερόντων σε υποθέσεις συμβιβασμού περιορίζονται και πάλι σιγά σιγά. Οι αποφάσεις της μουχταροδημογεροντίας 'Ανω Θεολόγου, γι' αυτό θα πρέπει να σταματούν στις 20-4-1903. Το 1904 αφαιρείται και το δικαίωμα της επικύρωσης των ιδιωτικών εγγράφων από τις μουχταροδημογεροντίες²². Η παλιά δύναμη των μουχταροδημογερόντων περιορίζεται πλέον και οι μουχτάρηδες μεταβάλλονται σε απλά όργανα της διοίκησης. Το 1905 ο μουτεσαρίφης Θάσου τους μεταφράζει στην ελληνική και τους κοινοποιεί το νέο νόμο για τον οργανισμό των Δικαστηρίων για να λάβουν γνώση οι μουχταροδημογέροντες σαν υπάλληλοι της δικαιοσύνης «πώς να εκτελώνται αι προκαταρκτικάί έρευναι δεόντως και να συντάσσωνται αι απαιτούμεναι εκθέσεις, πώς να εκτελώνται αι επιστημονικάί επιθεωρήσεις και να αποστέλλωνται αι εκθέσεις των επιστημόνων (ραπόρτα) επισυναπτόμεναι εις τα σχετικά έγγραφα, πώς να εκτελώνται εγκαίρως και κατ' ακρίβειαν αι απαιτούμεναι έρευναι διά των οποίων είναι δυνατόν να διατηρηθώσι τα τεκμήρια των πράξεων, και τινα δείγματα εκθέσεων και καταγγελιών, των

21. Βλ. πρωτόκολλο εισαγομένων εγγράφων της κοινότητας 'Ανω Θεολόγου των ετών 1902-1904, σ. 50-52.

22. *Κωνσταντίνου Χιόνη*, 'Ένα πρωτόκολλο εισαγομένων εγγράφων των ετών 1902-1904, περ. «Θασιακά», τ. 2 (1985) 107-108.

οποίων η σύνταξις ανήκει εις τους υπαλλήλους της δικαιοσύνης»²³. Με το νέο προσωρινό νόμο «περί οργανισμού των δικαστηρίων», όπως αναφέραμε και παραπάνω, οι δημογεροντίες των χωρίων δεν έχουν καμιά δικαστική εξουσία.

7. ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Η Θάσος από το 1646 υπαγόταν στη μητρόπολη Μαρωνείας²⁴. Οι μητροπολίτες της περιόδου κατά καιρούς την επαρχία της Θάσου και συνέτασσαν διαθήκες, επικύρωναν εξοφλητικά και συνυποσχετικά έγγραφα, βεβαίωναν συμφωνίες, εξέδιδαν αποφάσεις σε υποθέσεις που αφορούσαν γαμικά και κληρονομικά θέματα. Έγγραφα των ετών 1801-1806 μνημονεύουν τον επίσκοπο Αναστασιουπόλεως Άνθιμο²⁵. Από το 1812 αναφέρονται πάλι οι μητροπολίτες Μαρωνείας²⁶.

Η εκκλησιαστική ιστορία της Θάσου διαφωτίζεται από τις αρχές του 19ου αιώνα από το άφθονο αρχιερακό υλικό που μας έχει διασωθεί. Από μια σειρά εγγράφων διαπιστώνεται ότι οι μητροπολίτες Μαρωνείας επισκέπτονται τακτικά το νησί, περιοδεύουν τα χωριά, εκδικάζουν θέματα της αρμοδιότητάς των, συντάσσουν διαθήκες και άλλα δικαιοπρακτικά έγγραφα και εισπράττουν τα αρχιερατικά δικαιώματά τους. Σε κάθε χωριό υπάρχει αντιπρόσωπός τους, ο αρχιερατικός επίτροπος, που τους αναπληρώνει κατά το χρόνο της απουσίας των. Από τα μέσα του 19ου αιώνα οι επισκέψεις των μητροπολιτών στη Θάσο γίνονται συχνότερες. Περιφέρονται από χωριό σε χωριό για να λύσουν διαφορές αντιδίκων, να συμβιβάσουν αντίπαλες παρατάξεις, να βελτιώσουν τα κοινοτικά πράγματα και να ενισχύσουν το εθνικοθρησκευτικό φρόνημα των κατοίκων.

Οι δικαστικές αρμοδιότητες των μητροπολιτών δέχονταν μερικές φορές τις επιθέσεις των κατά τόπους ιεροδικών με την εκδίκαση υποθέσεων χριστια-

23. Βλ. πρωτόκολλο εισαγομένων εγγράφων της κοινότητας Άνω Θεολόγου των ετών 1902-1904, σ. 132-133.

24. Βλ. Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, Η συμβολή της εκκλησίας στην κοινωνική περιθαλψη των ορφανών της Θάσου κατά τους τελευταίους αιώνες της τουρκοκρατίας, πρακτικά Α΄ Τοπικού Συμποσίου στο «Η Καβάλα και η περιοχή της», ΙΜΧΑ (189), Θεσ/νίκη 1980, σ. 487.

25. Βλ. Αποστόλου Ε. Βακαλοπούλου, Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα των χρόνων της τουρκοκρατίας, Αρχείο Ιδιωτικού Δικαίου, τ. ΙΓ' (1946) 199-202 και 211-212. Βλ. και «Θασιακά», τ. 4 (1987) 165-168 και 176-178.

26. Βλ. Αποστόλου Ε. Βακαλοπούλου, ό.π., σ. 190-191, 196-199, 202-204, 207-210 και 212-213. Βλ. και «Θασιακά», τ. 4 (1987) 156-157, 162-165, 168-170, 173-176 και 178-179.

νών που ανήκαν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του μητροπολίτη. Στις πεπτώσεις αυτές η μεταγενέστερη παρέμβαση του μητροπολίτη και των κοινοτικών αρχόντων αποσκοπούσε στο να περιβάλλει με τον τύπο της νομιμότητας τις αποφάσεις των τουρκικών δικαστηρίων και ν' αποτρέψει τους χριστιανούς από παρόμοιες μελλοντικές ενέργειες. Ο μητροπολίτης υποχωρούσε, γιατί ήθελε ν' αποφύγει τη σύγκρουσή του με το τουρκικό δίκαιο. Στην υπόθεση του Στρατή Πογιαντζή ο Αναστασιουπόλεως Άνθιμος επικυρώνει κατά κάποιον τρόπο την απόφαση του ιεροδικείου ενώπιον των προεστών της Θάσου με τη σύνταξη του από 15-7-1806 εκκλησιαστικού και εξοφλητικού γράμματος και με την απειλή προστίμου 2.000 γροσίων εναντίον εκείνου που θα κατέφευγε ξανά στο τουρκικό δικαστήριο²⁷.

Σε κάθε χωριό της Θάσου λειτουργούσε εκκλησιαστικό δικαστήριο, που δικάζε επιτόπια τις διαφορές των κατοίκων. Πρόεδρος ήταν ο μητροπολίτης ή ο αντιπρόσωπός του και μέλη κληρικοί και λαϊκοί άρχοντες της κοινότητας. Οι συνάξεις για τις αποφάσεις γίνονταν στα σχολεία ή στα κοινοτικά καταστήματα. Εκεί συζητούνταν και πολλά άλλα γενικότερα θέματα που αφορούσαν το κάθε χωριό. Η συνάθροιση μπορούσε να γίνει πρωί ή απόγευμα. Μια τέτοια συνάθροιση, που έμελλε να γίνει στην Ποταμιά, αναφέρεται σε γράμμα που έστειλε, στις 29-8-1851, ο μητροπολίτης Κύριλλος στον Αναγνώστη παπα-Δημητρίου Λογοθέτη, προεστό και επίτροπο του Μικρού Καζαβιτίου²⁸.

Η δικαστική ιδιότητα έδινε στο μητροπολίτη την ευκαιρία να γνωρίζει τους ανθρώπους και τα προβλήματά τους. Προσπαθούσε ν' αποτρέψει διαζύγια για να μη διαλύονται οι οικογένειες. Ο μητροπολίτης Κύριλλος προχωρούσε στην έκδοση διαζυγίων μόνο όταν αποτύγχαναν όλες οι προσπάθειές του. Εξέδωσε στη Λασκαρίνα Αναγνώστη Καρκαλέμη το από 5-9-1861 διαζευκτήριο γράμμα, μόνο όταν δεν μπόρεσε να πείσει τον άντρα της να την παραλάβει και να συζήσει μαζί της²⁹.

Οι μητροπολίτες εξέδιδαν τις αποφάσεις των με τα εκκλησιαστικά συμβούλια. Στην από 16-5-1890 απόφαση του εκκλησιαστικού δικαστηρίου, εκτός από το όνομα του μητροπολίτη Μαρωνείας Χρυσάνθου, δεν αναφέρονται τα ονόματα των υπολοίπων μελών του εκκλησιαστικού δικαστηρίου. Η απόφαση είναι επιμελημένη και καλά τεκμηριωμένη. Εκήρυξε έκπτωτη από το κληρονομικό της δικαίωμα την Αικατερίνη Νικολάου, γιατί δεν περιέθαλψε την αδελφή της, όταν πέθαινε.

27. Βλ. Αποστόλου Ε. Βακαλοπούλου, ό.π., σ. 211-212. Βλ. και «Θασιακά», τ. 4 (1987) 176-178.

28. Βλ. στο παράρτημα αριθ. εγ. 1.

29. Βλ. στο παράρτημα αριθ. εγ. 2.

Ύστερα από το 1890 καταργήθηκαν τα εκκλησιαστικά συμβούλια και τη θέση τους την πήραν τα μικτά εκκλησιαστικά δικαστήρια που φαίνονται περισσότερο οργανωμένα. Στη σύνθεσή τους συμμετέχουν καταξιωμένα πρόσωπα που εμπνέουν εμπιστοσύνη. Οι αποφάσεις φαίνονται άψογες και εντυπωσιάζουν. Μερικές μάλιστα ξεχωρίζουν και για το σκεπτικό τους και για το διατακτικό τους. Ιδιαίτερα πρέπει να μνημονεύσουμε την από 13-10-1895 απόφαση του μικτού εκκλησιαστικού δικαστηρίου του Σωτήρος που εκδόθηκε υπό την προεδρεία του μητροπολίτη Μαρωνείας Ιωακείμ σε ανακοπή που άσκησε ο Βασίλειος Σλάβος κατά της από 26-8-1895 πρωτόδικης απόφασης. Αντικείμενο της δίκης ήταν αν η διαθήκη του Γεωργίου Σλάβου ήταν γνήσια ή πλαστή. Από τη διαδικασία προέκυψε ότι η διαθήκη συντάχθηκε από το Γιαννάκη Βασιλικού χωρίς να παρίσταται άλλος μάρτυρας και ότι ο παπα-Γιώργης υπέγραψε τη διαθήκη όχι ενώπιον του διαθέτη αλλά στο σπίτι του, κατά παράκληση του αρχιερατικού επιτρόπου Γιαννάκη Βασιλικού. Η μαρτυρία του ενός, έστω και συγκλητικού, δε λήφθηκε υπόψη, γι' αυτό και το δικαστήριο, αφού έλαβε υπόψη και τη μαρτυρική κατάσταση του ιερέα, και του ιατρού Αναστασίου, απέρριψε την ανακοπή³⁰.

Ενδιαφέρουσα είναι ακόμα και η απόφαση που εξέδωσε στις 22-10-1895 το μικτό εκκλησιαστικό δικαστήριο του Λιμένα σε υπόθεση που αφορούσε την Ευφημία Θεοδώρου και το σύζυγό της Θεόδωρο Τζατζαρόνια. Στη σύνθεση του δικαστηρίου συμμετέχουν σαν σύνεδροι και οι γνωστοί πάρεδροι του πρωτοδικείου Θάσου Γιαξής Χατζησταματίου και Χριστόδουλος Δημητριάδης. Το δικαστήριο για να εκδώσει την απόφασή του στηρίχτηκε στις διατάξεις του Αρμενοπούλου. Δεν προχώρησε σ' εμμέριση απόδειξη, αφού η ενάγουσα δεν αρνήθηκε την κατηγορία που της απέδωσε ο σύζυγός της. Γι' αυτό και το δικαστήριο απέρριψε την αγωγή της και δέχτηκε το αίτημα του συζύγου της για διάλυση με δική της υπαιτιότητα³¹.

Από τον κώδικα των πρακτικών «του εν Κάστρω Μ. Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου» διαπιστώνεται ότι από το 1895 ο μητροπολίτης περνούσε από τα χωριά της Θάσου μια φορά το χρόνο. Η πρώτη συνεδρίαση που έγινε στις 11 Αυγούστου 1895 στο Κάστρο, φέρει αύξ. αριθ. 1. Στη συνεδρίαση αυτή συζητήθηκαν τέσσερεις υποθέσεις και εκδόθηκαν ισάριθμες αποφάσεις. Σε δύο απ' αυτές ανατέθηκε η διανομή της περιουσίας να γίνει με την επιστασία της προεστοδημογεροντίας «ενεργούσης ως διαιτητικής επιτροπής»³².

30. Βλ. στο παράρτημα αριθ. εγ. 26.

31. Βλ. *A. E. Bakalopoulos, Thasos, son histoire, son administration de 1453 à 1912*, Paris 1953, αριθ. εγ. 53, σ. 146-147.

32. Βλ. Κώδικα πρακτικών του εν Κάστρω Μ. Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου, σ. 3 και

Στη δεύτερη συνεδρίαση, που έγινε στις 25 Ιουλίου 1896, συζητήθηκαν άλλες τέσσερις υποθέσεις. Στη δεύτερη υπόθεση δεν εκδόθηκε απόφαση, γιατί είχε λυθεί παλιότερα με συμβιβαστική απόφαση του εγχωρίου δικαστηρίου (προεστοδημογεροντίας). Γι' αυτό θα έπρεπε «να ζητηθεί και πάλιν η εκτέλεσις της συμβιβαστικής αποφάσεως παρά του εγχωρίου δικαστηρίου»³³. Στο τέλος της συνεδρίασης αυτής διαβάστηκαν από το μητροπολίτη δύο εγκύκλιοι του πατριάρχη. Με την πρώτη «καθορίζεται ετησία μικρά δόσις ορισμένης συνδρομής παρά μιας εκάστης των ιερών εκκλησιών πασών των υπό τον οικουμενικόν θρόνον επαρχιών διαιρουμένων εις αναλόγους της οικονομικής καταστάσεως τάξεις και συνιστάται εις τους κατά τόπους αρχιερείς η ετησία αυτών κανονική είσπραξις και εις τα πατριαρχεία αποστολή». Με τη δεύτερη εγκύκλιο «συνιστάται εις απάσας τας υπό τον οικουμενικόν θρόνον επαρχίας ο καταρτισμός δύο απ' αλλήλων διακεκριμένων δικαστηρίων, ήτοι πνευματικού μεν εξ ιερών αποκλειστικώς συγκειμένου προς εκδίκασιν των καθαρώς πνευματικής φύσεως υποθέσεων, το δε μικτού προς εκδίκασιν των υλικωτέρας φύσεως υποθέσεων, όσα κατά τα ισχύοντα προνόμια υπάγονται υπό την δικαστικήν της εκκλησίας δικαιοδοσίαν· προτρέπονται δε συνοδικώς οι χριστιανοί της Θάσου, όπως μη παρεμβάλωσι προσκόμματα εις την εφαρμογήν του γενικού τούτου μέτρου, καθότι δ' αυτού ου μόνον επιδιώκεται η άνευ αυθαιρεσίας και αδικίας νόμιμος συνωδά τω εκκλησιαστικώ δικαίω διεξαγωγή των υπό την δικαιοδοσίαν της εκκλησίας υπαγομένων δικαστικών υποθέσεων των απανταχού χριστιανών, αλλ' ουδέ παραβιάπτει ή μειοί τα πολιτικά προνόμια αυτών, κινδυνευόντων απ' εναντίας την απώλειαν και ακύρωσιν αυτών, όταν αύται δεν εκδικάζωνται εν αρμοδίαις δικαστηρίοις». Στη συνέχεια του πρακτικού αναγράφεται: «Μετά την ανάγνωσιν αυτών και την ανάλογον ανάπτυξιν εκ μέρους του προέδρου προτρέψαντος καταλλήλως τους χριστιανούς προς εφαρμογήν αυτών, εγκρίνεται επί μεν της πρώτης ίνα και η εκκλησία του χωρίου τούτου πληρώνει κατ' έτος ως ετησίαν αυτής συνδρομήν εις το εθνικόν ταμείον ημίσειαν λίραν Τουρκίας· επί δε της δευτέρας, ίνα μετά μελέτην επί του ζητήματος καθορισθή τούτο εν τη γενική συνελεύσει Λιμένος, εν η παρακαθήσεται και αντιπρόσωπος του χωρίου τούτου»³⁴.

Το 1897 το μικτό εκκλησιαστικό δικαστήριο του Κάστρου πραγματοποιήσε δύο συνεδριάσεις επί δύο συνεχείς ημέρες. Κατά τη συνεδρίαση της 29ης

4. Ο κώδικας βρίσκεται στ' αρχείο του κ. 'Αγγελου Γαλανού, τον οποίο και ευχαριστώ θερμά, και γιατί με πληροφόρησε για την ύπαρξη του κώδικα, και γιατί μ' επέτρεψε να τον χρησιμοποιήσω.

33. Βλ. Κώδικα πρακτικών του εν Κάστρω Μ. Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου, σ. 6.

34. Βλ. Κώδικα πρακτικών του εν Κάστρω Μ. Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου, σ. 7-8.

Ιουλίου 1897, που φέρει αύξ. αριθ. 3, συζητήθηκαν δύο υποθέσεις, ενώ κατά τη συνεδρίαση της επόμενης ημέρας (30-7-1897), που φέρει αύξ. αριθ. 4, συζητήθηκαν άλλες τέσσερις υποθέσεις. Από τις έξι αυτές υποθέσεις του 1897 ενδιαφέρον παρουσιάζει η τελευταία απόφαση κατά την οποία το δικαστήριο διέταξε ιατρική πραγματογνωμοσύνη για να διαπιστωθεί ο λόγος της απόπνοιας της Λασκαρίνας Γεωργίου, η οποία είχε εκδιωχθεί από το σύζυγό της Αυγουστή Λαζάρου, επειδή δεν μπορούσε να την πλησιάσει. Η ιατρική γνώμη «του εξοχ. ιατρού Δ. Λαμπέρη» ήταν ότι η πάθηση της γυναίκας μπορούσε να θεραπευθεί μέσα σε 1,5 μήνα, επειδή οφειλόταν στη σήψη των δοντιών της και στη χρόνια φλεγμονή των ούλων της από τα παραγόμενα δηρήματα. Το δικαστήριο, επειδή όλοι οι άλλοι λόγοι ήσαν αβάσιμοι, υποχρέωσε το σύζυγο να επιστατήσει στη θεραπεία της γυναίκας του και να συζηήσει του λοιπού αρμονικά μαζί της, γιατί, αν αρνιόταν, θα τον καταδίκαιζε σε μηνιαία διατροφή, που θα ήταν ανάλογη με τις δυνάμεις του³⁵.

Τα πρακτικά στον κώδικα του μικτού εκκλησιαστικού δικαστηρίου του Κάστρου συνεχίζονται κανονικά και κατά το έτος 1898. Στη συνεδρίαση, που έγινε στις 15-16 Ιουλίου 1898 και φέρει αύξ. αριθ. 5, συζητήθηκαν και εκδόθηκαν πέντε αποφάσεις. Από τις αποφάσεις αυτές ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι δύο τελευταίες. Στη μία αντικείμενο συζήτησης είναι το αντρομοίρι δευτερόγαμης γυναίκας, που το κατείχε νόμιμα από διαθήκη του πρώτου άντρα της. Στη σχετική απόφαση αναφέρεται: «επειδή η δευτερόγαμος (είτε ανήρ τυγχάνει είτε γυνή) εις λήθην ελθούσα του πρώτου αυτής ανδρός και ατιμάσατο την κοίτην αυτού, απόλλυσι την τε προγαμιαίαν δωρεάν και πάσαν άλλην φιλοτιμίαν προελθούσαν παρά του ανδρός αυτής, είτε ζώντος είτε από διαθήκης, της επ' αυτών κυριότητος μεταβιβαζομένης κατά την κληρονομικήν τάξιν εις τα εκ του πρώτου γάμου τέκνα και μόνης της επικαρπίας (χρήσεως) παραμενούσης αυτή μέχρι του θανάτου αυτής ... συνεπώς και η εναγομένη ως δευτεροῦπανδρευθείσα και παραβάσα τας συνθήκας υφ' ας ο διαθέτης σύζυγός της διέθηκεν αυτή ανάλογον μερίδιον περιουσίας απόλλυσι την κυριότητα των υπό ταύτης (διαθήκης) διατεθειμένα αυτή πραγμάτων, ήτοι του ανδρομοιρίου, δικαιουμένη να περιορισθή μόνον εις την χρήσιν αυτού μέχρι θανάτου.

Επειδή πάσα δευτερόγαμος γυνή ου μόνον αποβάλλει το όνομα του πρώτου αυτής συζύγου αλλά και στερείται πάσης δικαιοδοσίας επ' αυτού συνωδᾷ τω νόμω...

Επειδή η ένστασις της εναγομένης ότι το διά της διαθήκης παραχωρηθέν αυτή ίσον τους λοιπούς κληρονόμους μερίδιον αυτή και μόνη αποκλειστικώς ανήκει, όλως αβάσιμος τυγχάνει και έκνομος, της διαθήκης μη αναφερούσης

35. Βλ. Κώδικα πρακτικών του εν Κάστρω Μ. Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου, σ. 13.

ρητώς και ότι παρεχωρήθησαν αυτή ταύτα κατά δεσποτείαν...»³⁶.

Στην άλλη συζητήθηκε το θέμα της κυριότητας του εκκλησιδίου του «Ευαγγελισμού της Θεοτόκου». Η μονή Ιβήρων υποστήριξε με την έκθεσή της, αλλά και με τον αντιπρόσωπό της γέρο Γαβριήλ, ότι το εκκλησάκι κτίσθηκε σε μοναστηριακό έδαφος από το μακαρίτη συνάδελφό τους Γεράσιμο, άλλοτε οικονόμο «του εν Κάστρω μοναστηριακού μετοχίου», ενώ η Αικατερίνη, σύζυγος του μακαρίτη Καραναγνώστη, με τα παιδιά της ισχυρίσθηκαν ότι «η εκκλησία αυτή εκτίσθη εξ ημισείας δαπάνας του Γερασίου και του Καραναγνώστου». Το μισό αυτό εκκλησάκι το είχε μεταβιβάσει η Καραναγνώστου στην εκκλησία της κοινότητας Κάστρου. Η μονή Ιβήρων τελικά έχασε, γιατί δεν μπόρεσε ν' αποδείξει το θέμα της, ενώ υπέρ της Καραναγνώστου κατέθεσαν όλοι σχεδόν οι πρόκριτοι του Κάστρου, οι οποίοι υποστήριζαν ότι η εκκλησία αυτή κτίσθηκε σε κοινοτικό έδαφος από το μοναχό Γεράσιμο και τον Καραναγνώστη³⁷.

Οι αποφάσεις του μικτού εκκλησιαστικού δικαστηρίου Κάστρου αραιώνουν κατά τα επόμενα χρόνια. Στην υπ' αριθ. 6 συνεδρίαση, που έγινε στις 17 Αυγούστου 1899, συζητήθηκε μία μόνο υπόθεση, ενώ άλλη μία συζητήθηκε πολύ αργότερα, στις 30-12-1908³⁸. Ανάμεσα σ' αυτό το χρονικό διάστημα καταχωρούνται και δύο άλλες πράξεις με αριθ. 7 και 8, που ορίζουν εξελεγκτική επιτροπή για τον έλεγχο των διαφόρων λογαριασμών της κοινότητας Κάστρου, ενώ μια τρίτη με αριθ. 9, που αναφέρεται στην από 17-9-1903 συνεδρίαση του μικτού εκκλησιαστικού δικαστηρίου, περιορίζεται στην αναγραφή των προκαταρκτικών μόνο χωρίς να προχωρεί στην παράθεση των ίδιων των αποφάσεων³⁹.

Αποφάσεις του μικτού εκκλησιαστικού δικαστηρίου διασώθηκαν και από άλλα χωριά της Θάσου. Στις 5-8-1903 εκδικάστηκε στο Θεολόγο η υπόθεση της Μαρίας Κυρ. Παρασχούδη, η οποία και δικαιώθηκε. Το δικαστήριο της επεδίκασε διατροφή από τα κτήματα του συζύγου που την εγκατέλειψε⁴⁰. Η απόφαση κοινοποιήθηκε από τον αρχιερατικό επίτροπο Ιωάννη Οικονομίδα, στις 10-12-1903, στη Μαρία Παπαναστασίου, μητέρα του εναγομένου Γεωργίου Παπαναστασίου⁴¹. Στις 13-5-1905, ενώ είχε εκδοθεί απόφαση του εκκλησιαστικού δικαστηρίου, η Λάμπρου Ρήγα παραιτείται από το δικαίωμα

36. Βλ. Κώδικα πρακτικών του εν Κάστρω Μ. Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου, σ. 16-19.

37. Βλ. Κώδικα πρακτικών του εν Κάστρω Μ. Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου, σ. 19-21.

38. Βλ. Κώδικα πρακτικών του εν Κάστρω Μ. Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου, σ. 21-22 και 26.

39. Βλ. Κώδικα πρακτικών του εν Κάστρω Μ. Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου, σ. 23-25.

40. Βλ. στο παράρτημα αριθ. εγ. 30.

41. Βλ. στο παράρτημα αριθ. εγ. 31.

ασκήσεως άλλης αγωγής ενώπιον πολιτικού ή εκκλησιαστικού δικαστηρίου⁴².

Οι δικαστικές αρμοδιότητες των μητροπολιτών δεν αμφισβητούνται από τα μέσα του 19ου αιώνα. Οι Τούρκοι διοικητές της Θάσου αναγνωρίζουν τις δικαστικές αυτές αρμοδιότητες, αφού σ' έγγραφά τους αναφέρουν για υποθέσεις ότι ανήκουν στην αρμοδιότητα του μητροπολίτη. Η θέση του μητροπολίτη ενισχύεται και ισχυροποιείται κατά την περίοδο αυτή σε βαθμό μάλιστα που μπορεί να επιτύχει και ανάκληση Τούρκου διοικητή⁴³. Η αλλαγή της πολιτικής κατάστασης που γίνεται το 1902 στη Θάσο δεν επηρέασε τη θέση του μητροπολίτη. Οι δικαστικές αρμοδιότητές του αναγνωρίζονται και από το μυστακίρι που εγκαταστάθηκε στο νησί⁴⁴.

42. Βλ. στο παράρτημα αριθ. εγ. 32.

43. Βλ. Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου, *Ιστορία της Θάσου (1453-1912)*, Θεσ/νίκη 1984, σ. 99, όπου αναφέρεται η περίπτωση της ανάκλησης του Ετέμ μπέη από τις ενέργειες του μητροπολίτη Ανθίμου.

44. Βλ. Πρωτόκολλο εισαγομένων εγγράφων της κοινότητας Άνω Θεολόγου των ετών 1902-1904, σ. 11, όπου αναφέρεται: «...τα καθήκοντα τα αρμόζοντα εις τους αρχιερείς και επιτρόπους των δι' αρραβώνας και λοιπά πάλιν δι' αυτών θα διεκδικάζονται».

ΔΙΑΦΟΡΑ

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Κυκλοφόρησε από την εκδοτική ομάδα της Θεσσαλονίκης το έργο του Γιώργου Οικονομίδη, που έχει ως τίτλο: «τώρα που όλα κόπασαν, θυμάμαι...». Το κείμενο του βιβλίου, που αποτελείται από 247 σελίδες, συμπληρώνεται στο τέλος και από 8 σελίδες φωτογραφικό υλικό.

Από το βιβλίο παρελαύνουν οι προσωπικές εμπειρίες του συγγραφέα, ο οποίος είχε ανάμειξη στα πολιτικά γεγονότα των τελευταίων χρόνων, που σημάδεψαν τη σύγχρονη νεοελληνική ζωή. Αγωνιστής ο ίδιος και αντιστασιακός έζησε όλο το δράμα του εμφύλιου πολέμου και υπέστη τις συνέπειές του. Με τη σημερινή εμπειρία του στοχάζεται και καταγράφει όλα τα λάθη που έγιναν και που πλήρωσε ο λαός. Έρχεται να στιγματίσει τα αδελφοκτόνα εγκλήματα «που αδίστακτα ηγεσίες και ηγέτες διέπραξαν σε παράλληλους βίους με το καταδικασμένο φονικό έργο του σταλινισμού». Με πίκρα θυμάται και ξαναφέρει στη μνήμη του όλη τη μεταπολεμική θύελλα, που την πλήρωσαν ακριβά εκείνοι που δεν έφταιγαν. Με την ευθύνη του χρέους που αισθάνεται απέναντι στους νεκρούς συντρόφους του θέλει ν' αποκαταστήσει την ιστορική αλήθεια και να φέρει στο φως εκείνα που απέκρυψαν οι πλαστογράφοι της ιστορίας. Πιστεύει πως πρέπει να γίνει φως η ιστορία για να φέγγει όλους αυτούς που έρχονται κατόπιν.

Ξεχειλίζει η πίκρα του συγγραφέα από συντρόφους που πίστεψε, από λάθη που έγιναν, από ηγέτες που πρόδωσαν τον αγώνα τους. Τελειώνοντας στέλνει το μήνυμά του για να πείσει αυτούς που ήλθαν, κι αυτούς που θα 'ρχονται ότι ο αγώνας τους ήταν τίμιος και πατριωτικός και ότι οι θυσίες τους θα γίνουν φως για τους νεότερους.

Θα μπορούσε το έργο να είναι περιορισμένο σ' έκταση, αν έλειπε το άφθονο λυρικό στοιχείο και οι μακροσκελείς περιγραφές που ζημιώνουν το ιστορικό μέρος του έργου. Πάντως πρόκειται για πολύ καλά απομνημονεύματα με γλαφυρό λόγο, που θα είναι μια ζωντανή μνήμη και θ' αποτελέσουν πολύτιμη πηγή για το μελλοντικό ιστορικό.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ

Το Δεκέμβριο του 1989 πέθανε σε ηλικία 86 ετών ο συνταξιούχος δάσκαλος Νικόλαος Αργυρίου. Ο εκλιπών γεννήθηκε το 1903 στην Καλλιράχη της Θάσου. Τέλειωσε το Διδασκαλείο της Μυτιλήνης και διορίστηκε σε χωριό της Χρυσούπολης. Στη συνέχεια μετατέθηκε στην Ποταμιά και μετέπειτα στη γενέτειρά του Καλλιράχη. Όταν καταλήφθηκε η Θάσος από τους Βουλγάρους κατέφυγε στο Σταυρό Χαλκιδικής, όπου εργάστηκε στην Ιερισσό. Με την απελευθέρωση επανήλθε στη Θάσο κι ανέλαβε από τα τέλη του 1944 τη θέση του επιθεωρητή στην Καβάλα προκειμένου να οργανώσει την Α/θμια και Β/θμια εκπαίδευση του νομού. Παρέμεινε στη θέση αυτή ως τα τέλη του 1945. Το έργο του αναγνωρίστηκε από την κυβέρνηση της εθνικής ενότητας, η οποία και του απέστειλε σχετικό συγχαρητήριο έγγραφο. Έκτοτε συνέχισε να υπηρετεί ως δάσκαλος στην περιοχή μας. Συνταξιοδοτήθηκε και διέμενε στη Θεσ/νίκη, όπου και πέθανε.

Ο Νικόλαος Αργυρίου ήταν ο μοναδικός από τους παλιούς εκπαιδευτικούς της Θάσου, που είχαν ασχοληθεί με την έρευνα της περιοχής μας. Κατέγραψε πολλά ήθη και έθιμα, διέσωσε αρκετές παραδόσεις, που όμως παρέμειναν ανέκδοτες. Ένα χειρόγραφο του με το υλικό αυτό το παρέδωσε στην Ακαδημία Αθηνών, ενώ ένα άλλο βρίσκεται στο σπίτι του. Ο Νικόλαος Αργυρίου είχε ικανότητες συγγραφής. Οι ικανότητές του αυτές αποδεικνύονται από το ιστορικό διήγημα που έχει ως τίτλο «ο Μακέδος» και που δημοσιεύθηκε στον πρώτο τόμο του περιοδικού «Θασιακά».

ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΙΑΤΡΟΥ

Ο Σωτήρης Α. Ιατρού γεννήθηκε το 1936 στην Καλλιράχη της Θάσου. Υπηρέτησε χρόνια στην Καβάλα, όπου παντρεύτηκε την Αλεξάνδρα Ρουμελιώτη κι απέκτησε δύο παιδιά. Διετέλεσε διευθυντής της Εργατικής Εστίας Νομού Καβάλας, θέση απ' την οποία συνταξιοδοτήθηκε για ν' ασχοληθεί με τα κοινοτικά πράγματα της γενέτειράς του Καλλιράχης. Η αγάπη του για την ιδιαίτερή του πατρίδα τον παρακίνησε να διεκδικήσει την προεδρία της κοινότητάς του και να την κερδίσει στον πρόσφατο εκλογικό αγώνα.

Υπήρξε για χρόνια η ψυχή της Θασιακής Ένωσης Καβάλας. Από το 1970 που επανιδρύθηκε συμμετέχει σαν ιδρυτικό μέλος της. Τον Ιανουάριο του 1971, στις αρχαιρεσίες που έγιναν στη Μεγάλη Λέσχη για την ανάδειξη του πρώτου διοικητικού συμβουλίου, εκλέχτηκε πλειοψηφών σύμβουλος και αντιπρόεδρος για σειρά ετών, όταν πρώτος πρόεδρος είχε εκλεγεί ο αείμνηστος συμβολαιογράφος Μαργαρίτης Προέδρου. Μετέπειτα υπηρέτησε ως ταμίας

της Θασιακής Ένωσης και στη συνέχεια κατά τα τελευταία τέσσερα χρόνια εκλέχτηκε και υπηρετεί ως πρόεδρος της. Σαν πρόεδρος της Θασιακής Ένωσης έχει να επιδείξει αξιόλογο έργο. Όλες οι εκδηλώσεις που έγιναν κατά την περίοδο της προεδρίας του σφραγίστηκαν με τη δική του πρωτοβουλία και παρουσία. Γνώστης των θασιακών υποθέσεων υπηρέτησε κατά τον καλύτερο τρόπο τους στόχους της Θασιακής Ένωσης. Κι αν οι στόχοι της Θασιακής Ένωσης Καβάλας είναι η διατήρηση των ηθών και εθίμων, των παραδόσεων και των ιδανικών γύρω από το μεγαλείο του πανέμορφου και τρισσαγαπημένου νησιού, στο πρόσωπο του απερχόμενου προέδρου της Σωτήρη Ιατρού βρήκαν τον ιδανικότερο υπερασπιστή τους, το φλογερότερο προστάτη τους.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΑΚΑΛΑΚΗΣ

Στις 26-4-1991 πέθανε ο γνωστός αρχαιολόγος και ομότιμος καθηγητής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης Γεώργιος Μπακαλάκης. Ο εκλιπών υπηρέτησε ως αρχαιολόγος στην Καβάλα και βοήθησε στην οργάνωση του Μουσείου Θάσου. Διεξήγαγε ανασκαφική έρευνα στην Καβάλα και στην περιοχή της και συνέγραψε εργασίες που έφεραν στο φως ενδιαφέροντα αρχαιολογικά ευρήματα του νομού μας.

ΝΙΚΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Πέθανε το 1988 ο γνωστός από την υπόθεση Πολκ Θάσιος δικηγόρος Νίκος Βασιλικός. Βιογραφία του εκλιπόντος έχουμε γράψει σε προηγούμενο τόμο των «Θασιακών».

ΟΜΙΛΙΕΣ

Λόγος εκφωνηθείς παρ' εμού επί τη διελεύσει των Θασίων εθελοντών εντεύθεν κατά τας παραμονάς του ελληνοβουλγαρικού πολέμου του 1913.

Καλώς ήλθατε ευγενείς των Θασίων βλαστοί! Οι ανδρείοι μαχηταί του 1912 σας αναμένουσι εις το πεδίο της τιμής. Δεν παρήλθον εκ της κοινής ημών πατρίδος αι αναμνήσεις των τελευταίων μας αγώνων, ουδέ διελύθησαν οι καπνοί των νικηφόρων μας μαχών, ουδ' αυτή η ειρήνη δεν φαίνεται να κυριαρχήσει εις την ελληνικήν ανατολήν, αλλ' αι σάλπιγγες ανακρούωσι τα εμβατήρια του πολέμου. Ας μιμηθώμεν τους ανδρείους μαχητάς του 1912 και μη υστερή-

σωμέν των προγόνων ημών, οίτινες επί τοσούτων επιδρομέων αντέστησαν· κατά την βυζαντινήν δε εποχήν το όνομα των Θεσίων μετ' ευλαβείας εφέρετο εις τα ανάκτορα του Βυζαντίου, η δε νήσος μας εκηρύχθη ως Α' μακεδονική επαρχία.

Ας ευχθώμεν ως απόγονοι αυτών, αποθανατίζοντες την αλησμόνητον ταύτην εποχήν, όπως γράψη η ιστορία μας // εις την χρυσήν σελίδα του βιβλίου του χρόνου το όνομα του μαχητού, το οποίον θα φέρεται μετ' ευλαβείας και αγάπης εις τα χείλη του δοξασμένου και ευγνώμονος ελληνισμού.

Ζήτω ο στρατηλάτης και δαφνοστεφής ημών βασιλεύς Κωνσταντίνος ο 12ος.

Ζήτω ο γενναίος αρχηγός του σώματος των Θεσίων Γεώργιος Χατζηγούσης.
Συνετάχθη παρ' εμού Κ. Σ. Λαμπίρης.

* * *

Λόγος εκφωνηθείς παρ' εμού επ' εκκλησίας κατά την 18ην 8/βρίου του 1913 επί τη επετειώ εορτή της ανεξαρτησίας της Θάσου.

Αδελφοί!

Σήμερον έτος συμπληρούται αφ' ης εποχής ευρισκόμενον επί 5 αιώνων το ένδοξον ημών γένος υπό την απαισίαν σκιάν της ημισελήνου αφυπνίσθημεν εις ελεύθερον ορίζοντα αναπνέοντες πλέον άνευ φόβου την αύραν της θεάς ελευθερίας.

Αδελφοί!

Η 18η Οκτω[μ]βρίου είναι ημέρα της εθνικής ημών αναγεννήσεως και αποκαταστάσεως ημών, ήτις εγράφη χρυσοίς γράμμασι εις τα ιστορικά της πολυπαθούς ημών νήσου Θάσου. Η καρδιά πάντων ημών πάλλει και σκιρτά εξ ανεκφράστου ευγνωμοσύνης προς την μητέρα μας Ελλάδα, ήτις διά του ενδόξου αυτής στόλου και στρατού, των γιγαντομάχων, των αληθών τέκνων, των ημιθέων ηρώων του 21, παρέσχον ημίν διά του αίματός των την ελευθερίαν μας.

Αι ψυχαί των πεσόντων ηρώων μας σκιρτούν εξ αγαλλιάσεως // επί τω πανηγυρισμώ της αλησμονήτου ταύτης ημέρας. Καθήκον δε και ημών απάντων επί τη εξιλεύσει των ψυχών αυτών του λοιπού να εορτάζωμεν ως παλιγγενεσίαν της Θάσου, την δε 25 Μαρτίου ως εθνικήν μας εορτήν. Αναπέμποντες ευχαριστήρια προς τον ύψιστον τον ευδοκήσαντα ίνα πανηγυρήσωμεν την δευτέραν ταύτην ανάστασιν, δεόμεθα αυτώ όπως την κραταιάν αυτού σκέπην διαφυλάττη τον μέγαν βασιλέα ημών Κωνσταντίνον και οδηγήση αυτόν προς λύτρωσιν και των άλλων υποδούλων αδελφών μας, στεφθή δε εν τη πρωτευούση

των μεγάλων βυζαντινών αυτοκρατόρων, ου το όνειρον σύμπαντος του ελληνισμού, του μόνου κληρονόμου.

Ζήτω ο στρατηλάτης και δαφνοστεφής ημών βασιλεύς Κωνσταντίνος.

Ζήτωσαν οι γιγαντομάχοι, ο στρατός και ο στόλος μας.

Αιωνία η μνήμη του πεσόντος βασιλέως ημών Γεωργίου και των πεσόντων ηρώων μας.

Συνετάχθη παρ' εμού Κ. Σ. Λαμπίρης.
